

Libris .RO

Respect pentru oameni și

ION ARAMĂ

Câmpia de foc

ROMAN

 UNIVERS

CAPITOLUL I

1.

– Ești un monstru, spuse Fräulein Grete. Un monstru cu idei geniale.

Omul înalt, adus de spate, se ridică din fotoliu. În salonul larg, plin de lumină, cu mobile puține și joase, el părea și mai înalt. Se apropie de fereastra care dădea în stradă. Pe caldarâm duruiau surd roțile unor tunuri trase de câte patru perechi de cai voinici. În câteva clipe, zgomotul deveni asurzitor; o vibrație profundă și egală stăpâni aerul din cameră; zgomotul descrescu, se auziră zornăind mărunț păhărelele de pe tava de argint. Omul adus de spate vorbi, fără să se întoarcă spre Fräulein Grete:

– Sunt un profesionist, păpușo. Înțeleg să-mi fac meseria cât mai bine. Dacă aș fi învățător, aș pregăti niște școlari model. Dacă m-aș face negustor, aș ajunge un om bogat.

– Nu te văd practicând altă meserie, râse ea. S-ar spune că ai fost creat pentru asta. Sau o faci din patriotism?

– Patriotism! Poveste bună pentru ziare. Într-o seară, după ce beau un pahar de coniac mai mult, o să-ți povestesc câte ceva din viața mea. Patria, în ceea ce mă privește, e cea care plătește mai bine. Am lucrat pentru un țar și pentru doi cancelari; ba o dată mi s-a întâmplat să aduc unele servicii guvernului majestății sale britanice. Dar astea sunt povești de spus după ce ies la pensie. Dacă apuc să ies la pensie...

Dansatoarea își clătină capul mic; buclele blonde jucară decorativ pe mătasea albastră, aruncată neglijent deasupra

fotoliului în care stătea. Oftă, își examinează unghiile îngrijite și spuse pe un ton voit indiferent:

– Nu-mi place starea dumentale de spirit. De fapt, te cunosc de-un an și tot n-am izbutit să aflu ce gândești.

– Nici nu trebuie. Ar fi o inutilă pierdere de vreme. E război, draguțo, și în război n-ai timp să gândești. Acționezi, asta-î!

Fräulein Grete ciuguli delicat câteva stafide de pe farfuri-oară și-și turnă în păhărel. Omul adus de spate se așează din nou în fotoliu, își scoase ceasornicul din buzunarul vestei, îl privi gânditor o clipă, îl puse la loc și lovi măsuța cu palma:

– Să-ți spun ce trebuie să faci. Te îmbraci în doliu și ieși pe stradă. Te duci în piață, în stațiile de tramvai, la brutărie... Oriunde vezi lume adunată. Scoți batista, începi să suspini: „Săracii românii noștri!“ Se va găsi cineva să te întrebe despre ce e vorba. „Cum, n-ați aflat? Am fost învinși la Mărășești...“ Și plângi mai tare. După asta, te prefaci că ai văzut un polițist și o iei din loc.

– Și dacă apare într-adevăr un polițist?

– Mai bine să nu apară. Dacă e de-al nostru, o să te ia la zor că-i plângi pe români. Poate să te și aresteze. Avem instrucțiuni să reprimăm orice manifestări patriotice. Iar dacă polițistul e român, iar nu-i bine. O să te acuze că răspân-dești zvonuri.

– Frumoasă încurcătură, murmură ea.

– Ai ieșit tu din încurcături mai mari. Dacă te arestează, nu te apuca să faci scandal pe stradă. Mergi liniștită la secție, spui parola și într-un minut ești liberă. Dar până acolo, nici o vorbă, nici un protest, înțelegi? N-avem nevoie de manifestații. Bucureștenii abia așteaptă un prilej să-și verse necazul pe noi. Iar guvernatorul vrea liniște.

– Liniște, după ce le dau o asemenea veste?

– Tocmai pentru asta e bună vestea. Ca să-i cumințim. Aflând că e jale pe front, au să se împlânzească și-au să-și lase nasul mai jos.

– Crezi, într-adevăr?

Omul adus de spate făcu o strâmbătură:

– Șefii noștri cred. Iar eu îndeplinesc ordinul lor. Nu-mi permit să am păreri personale. Se ridică, își netezi cu palma părul cenușiu: Ei, destulă conversație, să trecem la treabă. Toată ziua de azi, asta faci: umpli Bucureștiul cu vestea cea bună.

– Bucureștiul e mare.

– Ai impresia că ești singură? Colegii noștri au început să umble prin oraș de când s-a luminat de ziua.

Dansatoarea gustă din coniac, respiră adânc, îmbujorată de tăria băuturii, și întinse spre el mâna cu paharul.

– Și dacă lumea mă ia din scurt? Au să mă întrebe de unde am aflat, dacă e sigur, au să-mi ceară amănunte.

– Descurcă-te. Spune-le că știi de la un ofițer german găzduit în locuința ta. L-ai auzit vorbind la telefon. Că nu știi alte amănunte, că n-ai înțeles prea bine și așa mai departe. De ce nu scrie în ziare? Păi, atacul a fost dat azi-noapte și n-au avut timp să tipărească știrea. Totul e să-i pui pe gânduri și să nu spui mare lucru. Ne-am înțeles?

Ea încuviință din cap și duse iar paharul la gură.

– Lasă băutura, o mustră el. O femeie îndoliată nu miroase a rachiu.

Se ridică și plecă spre ușă. Dansatoarea îl conduse ca pe un musafir prețuit. Pe stradă se auziră pași cadențați, apoi un glas răsunător dând un ordin în limba germană. Soldații, nădușiți, cu fețele învăpăiate de căldură, începură să cânte cam fără chef. Omul adus de spate privi prin geamlâcul colorat care adăpostea intrarea casei.

– Se duc la Mărășești, murmură el. Nu par prea încântați, ce zici?

Fräulein Grete privi și ea coloana nesfârșită, chipurile anonime, uniforme, siluetele împovărate de arme, ranițe, lopeți, pături, cartușiere.

– Grăbește-te, spuse omul adus de spate. Războiul nu se face numai pe front.

MARELE CARTIER GENERAL

COMUNICAT OFICIAL NR. 351

din 12 august 1917, ora 21¹

Bătălia de la sud de Mărășești continuă cu înverșunare. Inamicul a atacat în tot cursul zilei cu forțe proaspete. Lupte crâncene corp la corp, atacuri și contraatacuri violente s-au succedat fără întrerupere. Un regiment rus, contraatacând, a luat peste 400 de prizonieri. Luptele sunt în curs și se desfășoară cu înverșunare fără seamăn din ambele părți.

În zorii zilei de 13 august, la locuința generalului Eremia Grigorescu se prezentă un căpitan neras, prăfuit, cu ochii roșii de nesomn. Se adresă soldatului care scotea apă din fântână:

- Vreau să vorbesc cu domnul general.
- Doarme, să trăiești, dom' căpitan.
- Trebuie, insistă ofițerul.
- N-a închis ochii toată noaptea, spuse încet ordonanța.

Abia acum un ceas s-a culcat.

- Dar e ceva urgent, măi, băiatule. Un ordin. Mai mult decât un ordin. O chestiune de viață și de moarte.

Soldatul se legănă, nehotărât, pe picioare. În spatele lui, ferestra înaltă a casei se deschise cu un pocnet. Capul generalului apăru printre florile uitate acolo de vechiul locatar.

- Ce este?

Căpitanul salută țepăn:

- Am onoarea, domnule general. O telegramă de la excelența sa, generalul Ragoza. Altfel, nu v-aș fi stricat somnul...

- O să dormim după război, zise Eremia Grigorescu. Dă-mi telegrama!

---

1. Datele calendaristice sunt redactate pe stil nou. Documentele reproduse sunt autentice.

Luă hârtia, o citi dintr-o privire, i-o restitui căpitanului, apoi își trecu palma peste obrazul palid, cu ochii la ordonanță:

– Băietе, adu-mi niște apă să mă spăl. Pe urmă hainele și o cafea tare. Domnule căpitan, într-un minut sosesc la punctul de comandă!

În drum spre comandament, generalul simțea că-și pierde răbdarea. Dădu pinteni calului care făcu un salt. Îl domoli, în-ciudat pe sine. Hotărî să-și țină firea, să judece lucrurile la rece. Telegrama generalului Ragoza, comandantul trupelor româno-ruse de la Mărășești, conținea un ordin laconic: Armata I română se va replia la șase kilometri în spatele Mărășeștilor.

Scurt și dureros: să predea Mărășeștii. După ce rezistase eroic șapte zile, după ce batalioane întregi se topeau în câte-va ore de bombardament, după ce contraatacuri disperate smulgeau din mâna inamicului un petic de pământ presărat cu cadavre...

Încercă să recapituleze evenimentele din ultimele zile. Atacul german pe direcția Focșani-Mărășești se dezlănțuise cu o violență ieșită din comun. Frontul rus cedase, în urma bombardamentului de artilerie și a atacurilor cu gaze toxice. Exista și o mare disproporție de forțe: germanii atacau cu șapte divizii împotriva celor trei divizii rusești care tocmai primiseră ordin să pornească spre nordul Moldovei, urmând să fie înlocuite de trupele Armatei I române. Atacul i-a surprins pe ruși gata de plecare. Caii de la artilerie fuseseră uciși de gazele toxice și bateriile nu mai puteau manevra; pozițiile infanteriei, bătute o noapte-ntregă cu tunurile, fuseseră distruse și dezorganizate, tranșeele năruite, rețelele de sârmă rupte... Atunci s-a cerut ajutorul armatei române. Comandamentul nostru a trimis peste Siret trupele Diviziei 5, care mărșăluiau spre front urmând să înlocuiască trupele ruse. Evenimentele cereau ca operația să fie făcută „din mers“; soldații intrau direct în luptă, pe un teren necunoscut, după ce parcurseseră în marș forțat zeci de kilometri... Dar atacul dușman a fost oprit. În zilele următoare, trupe inamice mereu reînnoite au

căutat să dezvolte începutul plin de promisiuni al ofensivei. La Doaga, pe valea Juguatrului, la Străjescu, la cotul Șușiței au avut loc lupte îndârjite, în care românii celor patru regimente, 7, 32, 3 vânători și 8, au ținut piept, cu mari jertfe, loviturilor date de trei divizii germane.

După trei zile, în prelungirea frontului român au venit și trupele Diviziei 9. Atacurile repetate, furioase, fuseseră oprite în fața liniei ferate Mărășești-Tecuci. La 10 august, o contraofensivă română a fost zădărnicită de mitralierele și de tunurile inamice, al căror foc înspăimântător a nimicit regimente întregi.

Generalul oftă, cu gândul la rapoartele pe care le primise în seara acelei zile tragice: din 3.000 de oameni, Regimentul 34 Constanța rămăsese cu 200 de ostași buni de luptă, alte regimente rămăseseră cu un singur batalion; altele raportau că li s-a redus efectivul la jumătate... În ziua următoare, o nouă contraofensivă avusese aceeași soartă: sacrificii mari, dar câștig de teren neînsemnat... Numit la 12 august comandantul întregii Armate I române, generalul Eremia Grigorescu primea acum un ordin care-i contrazicea cele mai intime alcătuirii sufletești și profesionale. O retragere în plină luptă? se gândi el supărat. Ne-ar duce de-a dreptul la dezastru. Cum să oprești un inamic care te urmărește, îmbărbătat de succesul lui? Când să organizezi noua linie de apărare? Și – mai ales – să părăsești de bunăvoie Mărășeștii, după ce șapte zile-n șir l-ai apărat cu atâtea sacrificii? Cu alte cuvinte, să mă dau bătut când încă n-am fost bătut! Ciudată manevră...

Calul se opri în fața porții pe care acum o cunoștea bine. Generalul răspunse la salutul santinelei, descălecă, lăsă calul în grija soldatului și intră în casa care adăpostea postul de comandă. De afară auzi glasul cuiva care repeta „aliniamentul, raportați a-li-ni-a-men-tul!“, țăcănitul mașinii de scris, zumzetul telegrafului de companie. La intrarea generalului, cei aflați în încăpere se ridicară.

– Harta, ceru el în loc de salut.

Şeful Biroului operațiilor desfășură harta pe masa mare din mijlocul încăperii. Eremia Grigorescu o cercetă dintr-o privire. În colțul din stânga, deasupra localității Panciu, frontul făcea un intrând. Erau pozițiile pe care, în zorii zilei, printr-un atac neașteptat, germanii le smulseseră din mâinile Corpului VIII rus.

– Cum, nemții au luat Panciu?

– Acum o oră, domnule general. Au mutat acțiunea principală în sectorul din dreapta noastră. Au aruncat în luptă Corpul alpin. În zorii zilei au trecut de Panciu. Acum ne amenință din flanc.

– Asta-i explicația ordinului, murmură Grigorescu. Generalul Ragoza vrea să aducă frontul nostru la nivelul frontului rus. Teoretic, are dreptate.

– Ne-am apăra reciproc flancurile, spuse șeful Biroului operațiilor.

– Și frontul ar avea continuitate, adăugă ajutorul său, un locotenent tânăr. Conform principiilor tactice...

– Ei bine, îl întrerupse Grigorescu, nu-i timp acum de principii tactice. Excelența sa vrea să cedăm fără luptă pământul de care ne-am agățat cu disperare timp de-o săptămână? Ne-ar blestema și pruncii din leagăn, domnilor! Să vedem aliniamentul ordonat de generalul Ragoza...

Şeful operațiilor începu să vorbească repede, ca un școlar care recită o poezie bine învățată:

– Ordinul este să ne retragem pe linia Irești-Diocheți-Modruzeni-Ionășești...

În timp ce dicta, ajutorul său muta pe hartă stegulețele care marcau linia frontului.

– Lățimea maximă, șase kilometri, domnule general, raportă el.

– Șase kilometri, spuse tăios generalul Eremia Grigorescu. Inclusiv Mărășeștii. Un sat al cărui nume a devenit simbolul vitejiei românești. În ruptul capului, domnule colonel. Nu putem executa acest ordin.

Ofițerii din jurul mesei mari tăceau cu toții. Cuvintele generalului îi emoționaseră; bărbatul falnic, neînfricat și optimist, comandantul care nu pierduse nici o bătălie, trecea printr-o cumpănă grea. Tot el rupse tăcerea, după câteva clipe de gândire:

– Caporale, fă-mi legătura cu Marele Cartier.

– Trebuie să răspundem generalului Ragoza, spuse timid locotenentul.

– O să răspundem, zise Grigorescu. Să presupunem că bombardamentul de azi-dimineață a stricat legăturile telefonice ale regimentelor. Să presupunem că trimitem curieri. Curierii ajung greu, unii cad pe drum loviți de proiectile. Să zicem că peste câteva ceasuri ordinul ajunge totuși la regimente. Când să mai execute oamenii mișcarea? Să lase pozițiile și să fugă? Manevra asta trebuia pregătită din timp, nu-i așa? În concluzie: raportăm că, datorită condițiilor luptei, n-am putut da la timp ordin trupelor să execute retragerea. Rugăm ca excelența sa să ordone trupelor ruse din dreapta noastră să nu se retragă de pe poziții până la căderea nopții.

– Domnule general, vă asumați o mare răspundere...

– Răspundere? strigă generalul. Răspunderea mea e una singură!

Lovi cu muchia palmei în hartă, pe locul unde se înfruntau cele două armate, la sud de Mărășești. Muchia palmei părea ea însăși o stavilă în drumul săgeților albastre care marcau ofensiva germană.

– La aparat Marele Cartier, generalul Prezan, spuse telegrafistul.

Eremia Grigorescu se apropie de telegraf, ca și cum astfel putea da mai multă tărie vorbelor sale.

– Am primit ordin... să mă retrag... dincolo de Mărășești, dictă el rar. Consider... acest ordin... o inadvertență. Dacă s-ar executa, s-ar produce mari dezastre; în primul rând pierderea capului de pod de pe Siret și întoarcerea Armatei a doua comandate de Averescu.